

steden in het zuiden, oosten en noorden te beperken: Maastricht werd bevrijd op 14 september '44, Den Bosch op 27 oktober, Middelburg op 6 november, Arnhem, Zwolle, Assen, Groningen en Leeuwarden alle in april '45, resp. op de 16de, de 14de, de 13de, de 16de en de 15de. Utrecht en Noord- en Zuid-Holland waren toen nog in de greep van de *Wehrmacht* – namens die *Wehrmacht* was het dat generaal Blaskowitz op 5 mei '45 in Wageningen zei dat hij bereid was zich over te geven, waarna hij het desbetreffende document één dag later ondertekende. Nadien gold de 5de mei als de nationale bevrijdingsdag.

Was het nu wenselijk van die dag een nationale feestdag te maken?

De 5de mei 1946 zou een zondag zijn – tegen feestelijkheden op een zondag bestonden in sommige kerkelijke kringen grote bezwaren. Bovendien: zou de 5de mei een nationale feestdag worden, dan zou in '47 en wellicht in alle volgende jaren op die dag niet gewerkt worden – wel zouden, voorzover zulks in de cao's bepaald was, de lonen en salarissen moeten worden doorbetaald; daar hadden de werkgevers bezwaar tegen en het kabinet had óók een bezwaar: één dag produktie zou uitvallen. Minister-president Schermerhorn zag een oplossing: Koninginnedag (31 augustus), traditioneel een nationale feestdag, zou tegelijk de dag kunnen zijn waarop de bevrijding werd herdacht – koningin Wilhelmina wees die oplossing verontwaardigd van de hand. Zo werd voor de 5de mei '46 van regeringswege niets bepaald; het kabinet nam aan dat er hier of daar wel samenkomsten zouden zijn maar die werden aan het particuliere initiatief overgelaten. De publieke opinie en ook de oud-illegaliteit legden zich bij dat negativisme van de regering neer.

Op één punt evenwel niet.

De Friese illegale werkers hadden inmiddels de Vereniging Friesland 1940–1945 opgericht en het was haar bestuur dat midden januari '46 aan het in Amsterdam gevestigde bureau van de Grote Adviescommissie der Illegaliteit voorstelde dat deze commissie, de GAC, aan de regering het voorstel zou doen, voor het gehele land één dag vast te stellen waarop de gevallen zouden worden herdacht – de Friezen dachten aan 4 mei. Het bureau van de GAC legde dit voorstel aan het kabinet-Schermerhorn voor. Het werd door het kabinet verworpen – in maart zei een van de twee secretarissen van de GAC, mr. H. W. Sandberg, in een vergadering van het bureau dat 'de ministerraad (had) geantwoord, dat men het karakter van rouw en feestvreugde onverbrekkelijk verbonden achtte aan de dag der bevrijding zelf en dat men het uit dien hoofde ongewenst achtte om deze elementen opzettelijk van elkaar te scheiden door ze ieder op een andere dag in het bijzonder te laten spreken.' Het bureau van de